

контроль написаного тексту.

Аннотация. В статье рассмотрено разные подходы, что использовались и используются в обучении иностранной письменной речи, а именно: директивный подход, процессуальный подход, текстуальный подход. Высветлено их значение для обучения иностранной письменной речи и их хронологическое развитие.

Ключевые слова: директивный подход, процессуальный подход, текстуальный подход.

Annotation. The article deals with different approaches, which have been used during the teaching the foreign language writing, notably: directive approach, procedural approach, textual approach. Investigated is their importance for the teaching of the foreign writing and their chronological development.

Keywords: directive approach, procedural approach, textual approach.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бігич О.Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: автореф. дис.на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання: германські мови” / О. Б. Бігич. – К., 2005. – 36 с.

2. Мотрюк Н.Г. Методичні концепції навчання іноземомовного писемного мовлення. – Буковинський державний медичний університет, Україна. / Н.Г. Мотрюк. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/41_PWSN_2014/Philologia/5_184035.doc.htm

3. Portmann, Paul R. Schreiben un Lernen: Grundlagen der fremdsprachlichen Schreibdidaktik / Paul R. Portmann. – Tubingen: Niemeyer.

4. Андрієнко І.Ф. Зарубіжні методичні концепції навчання іноземомовного писемного мовлення та їх застосування в українському ВНЗ / І.Ф. Андрієнко // Іноземні мови. – 2001. – №3. – С. 22.

5. Klaus Brinker, Gerd Antos, Wolfgang Heinemann, Sven F. Sager, (Hrsg.) (2000) Text- und Gesprächslinguistik / Linguistics of Text and Conversation. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / An International Handbook of Contemporary Research (= Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft Band 16.1). 1. Halbband: Textlinguistik. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 123 – 131. Eva Schoenkeu – Textlinguistik im deutschsprachigen Raum. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www-user.uni-bremen.de/schoenke/tl-info/tldt.html>.

6. Юденко В.І. Сучасні стратегії підготовки учнів старшої школи до зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови (писемне мовлення) / В.І. Юденко. Методичні вказівки. – Вінниця, 2015. – 56 с.

УДК 811.112.2 : 81-112.2 : 81'373.45

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Н.Е. Чоботарьова, Л.С. Данцл

Анотация. У даному дослідженні була вивчена актуальність німецькомовних запозичень в українській мові, а також пояснені її причини та наслідки. Однією з найвизначніших причин зміни популяризації досліджуваних одиниць було виявлено тенденцію пуризму. Було встановлено, що частота використання німецькомовних запозичень знижується через активну пропаганду пуризму в системі літературної української мови.

Ключові слова: німецькомовні запозичення, пуризм, псевдо-пуризм.

На основі історичного розвитку й розширення словникового запасу, кожна мова зазнає змін, але не всі з них мають позитивний характер. Зміна подій між державами, всередині них, їх культурних та психологічних сторін несуть за собою еволюцію стану носія мови. Говорячи точніше, час змінює мову в обох напрямках: з одного боку він розширює кордони лексики та її поля позначення, з іншого, звужує їх, винищуючи непотрібні носію елементи, які були замінені більш релевантними одиницями, чи просто стали невживаними (наприклад, за зникненні позначаємого об'єкта з реальності носія). Якщо торкатися позитивного боку, то можна побачити, що нова лексика приходить до мови різними шляхами, чи це є запозичення, чи просто виникнення нового позначення

невідомої досі реалії. З інших мов лексика запозичується через описані у першій частині даної роботи причини, такі як кордонне сусідство, що тягне за собою культурні, економічні та політичні зв'язки, або військові дії, що зближують раніше далекі один від одного народи якщо не в духовному, то хоча б у мовному плані. Та лексика, що утворюється у мові сама по собі є унікальною й новою, та виникає лише в тому випадку, коли народ цієї мови став винахідником якоїсь реалії. В такому випадку мова-винахідник стає джерелом для інших, що переймають нову лексичну одиницю.

Спираючись на таку теоретичну базу, вивчення німецько-українських запозичень в цій роботі набирає нових обертів й продовжується через призму вже сучасного, сьогоденного стану літературної української мови. У останніх мовних реформах України нерідко в основі стоїть така тенденція, як пуризм. Термін пуризм означає «боротьбу за чистоту мови» [1]. Розкриваючи поняття більш детально, пуризм (франц. purisme, від лат. purus — чистий) є крайнім виявом турботи про чистоту літературної мови, культуру мови, орієнтація на встановлення суворих правил дотримання літературних норм (див. Норма мовна), оберігання мови від впливу іншомовних запозичень, очищення її від нелітературних явищ (діалектизмів, просторіччя тощо) [2:541]. Потяг до пуризму отримав державні масштаби, та сьогодні вже є невід'ємною частиною літературного варіанту української мови. Передумови виникнення й швидкого розвитку цієї тенденції, а також її наслідки будуть розглянуті у цій частині даного дослідження.

Як вже було сказано, шляхів розвитку словникового складу мови всього два: запозичення й винаходження нової лексики, яка є позначенням до раніше невідомих реалій. Беручи до уваги той факт, що Україна далеко не очолює список найрозвиненіших держав та не є батьківщиною наукових відкриттів вже впродовж довгих десятиріч, можна зробити висновок, що другий варіант розширення української лексики більш релевантний для вивчення мови мовознавцями. Щодо першого шляху, то він навпаки все більше активується, особливо що стосується англійської та німецької мов, держави яких (для англійської мови мається на увазі Америка) є провідними в галузі IT-технологій та машинобудування. За умов всесвітньої глобалізації нові технології надходять до мультикультурного суспільства дуже швидко, не надаючи приймаючим сторонам адаптувати винахід під свою культуру та присвоїти їй притаманне цій культурі (мові) ім'я. Тож нові технології приймаються до різних народів залишаючи оригінальне ім'я, яке стає лише адаптованим, але не зміненим новою мовою.

Таким чином українська мова стає перенасиченою англіцизмами/американізмами та германізмами, що траплялося й раніше, але не в таких масштабах. Це явище отримало назву «Mischsprache», що тлумачиться в Енциклопедичному словнику Мейера, як мова, що складається з декількох мов, при чому велика частина словникового складу мови належить іншій, тобто була запозичена [3]. Як наслідок українська мова ще в ХХ ст. почала втрачати свою унікальність і перетворюватися на синтетичне сполучення декількох різних мов.

Українські мовознавці прийняли рішення зупинити цей процес та повернути рідній мові оригінальність, замінюючи кожне нове запозичення новоствореним штучним словом українського походження. Так, багато слів, що вже увійшли до мовленнєвої культури українського народу було штучно винищено в літературному варіанті, що однак не мало ніякого відбитку на їх використанні народом як в повсякденному, так і в офіційному мовленні.

Але не дарма в українському академічному словнику поняття пуризм трактується саме як надмірне прагнення очистити свою мову від слів іншомовного походження, неологізмів та ін. [4:104]. Таке визначення говорить про негативну конотацію, яка має причину для існування. Пуризм в класичному значенні є спробою витіснити синонімічні запозичені з інших мов поняття, які мають аналоги у досліджуваній мові. Негативне значення українського пуризму виникло через те, що у всі часи існувало багато прибічників крайнього пуризму, тобто псевдо-пуризму, які намагалися викоренити з мови усі існуючі запозичення, у тому числі наукові терміни, які здебільшого є інтернаціоналізмами. Українські мовознавці практикують такий підхід і сьогодні, не дивлячись на

критику цього процесу іноземними представниками науки про мову. Тож цей процес став невід'ємною часткою нинішньої ситуації в галузі мовних контактів української та інших мов, зокрема німецької.

В природі багатьох літературних мов світу явище пуризму існує як неминучий процес їх зміцнення та подальшого розвитку. Наприклад, очищення німецької мови від іншомовних запозичень розпочалося ще в епоху Бароко, коли ця проблема постала в найяскравішому її стані. У цей час у романо-германських мовах панувала латинська мова у всіх галузях науки та техніки. Тоді у 17 сторіччі ініціатором очищення від запозичень виступав педагог і мовознавець В. Ратке [5:108].

Що стосується української мови, то потрібно зазначити, що проблема пуризму для неї також не нова. Але, на відміну від німецької мови, українська мова у всі часи була націлена на очищення саме від російської мови. Ще наприкінці 19 – на початку 20 століть такі вчені-лінгвісти, як Гладкий М., Тимченко Є., Огієнко І., Сімович В., Наконечний М., Синявський О. та багато інших, поставили за мету очищення української мови від іншомовного впливу, що торкнулося не тільки окремих лексем, а також синтаксису та граматики. Саме російська мова бралася до уваги мовознавців в дослідженні «варваризмів» в українській мові [5:108].

Така тенденція набула широкого відклику, що дало їй хід далі до очищення від німецьких та англійських, а також від більш давніх, таких як грецьких та латинських запозичень. Таким чином українська мова позбувалася одних запозичень залишаючи, чи не помічаючи інших: слово ‘рудфунк’ (нім. Rundfunk) було замінене на ‘радіо’ (лат. radiarec), ‘ваген’ (нім. Wagen) – на ‘автомобіль’ (франц. automobile) та ін. Такі заміни були пустими реформами, що не мали результату.

Очищення української мови від іншомовних слів турбує також простий народ, а не тільки лінгвістів та філологів. Сучасні прибічники пуризму, що не мають відношення до мовознавства, як науки, пропонують у словах іншомовного походження замінювати: “r” на “r” – ‘апгрейд’, ‘гіт-парад’; “ia” на “ія” – ‘соціяльний’, ‘матеріал’; “au” на “ав” – ‘автентичний’, ‘лавреат’. Таке змінення запозичених слів на нібито більш українські не очевидно можуть прикрасити мову, а лише ускладнюють сприйняття лексики пересічними громадянами [6:17].

Проблему збагачення мови іншомовними запозиченнями підтримують в квіт декілька соціальних груп, серед яких найбільш активні молодь та СМІ, що підтримують актуальний процес глобалізації. При цьому СМІ діє в обидва боки, тобто широко використовуючи запозичення з передмовою «так званий» (кройц – нім. Kreuz, вельт – нім. Welt), чи без неї (бунт – нім. Bunt, арешт – нем. Arrest), ця галузь підтримує й надмірні зусилля пуристів-аматорів (наприклад використання СМІ слова ‘Європа’ замість ‘Європа’ в 2010-2011 рр.).

Проте через нездорове прагнення зробити українську мову чистою від ‘чужизмів’, мовознавці не зважають уваги на те, що процес проникнення іншомовних лексем має не тільки негативний вплив на мову. Виходячи з того факту, що запозичення приходять в мову в процесі соціально-економічних, політичних та культурних відносин з іншими народами та стають показниками неминучої в наш час глобалізації та інтернаціоналізації, не тяжко зрозуміти, що разом із іншомовною лексикою українська мова збагачується водночас і новими поняттями та реаліями. Тобто, якщо повністю вилучити таку можливість мови, як запозичення іншомовної лексики, мова зупиниться в розвитку, в наслідок чого почнеться процес деградації, при чому не тільки на мовному, а на всіх рівнях існування народної культури, бо мова є засобом вираження людиною її діяльності.

Відповідно до нових тенденцій, українські мовознавці почали процес перетворення запозичень на суто українські лексеми, що дуже вплинуло на статистику кількості німецькомовних запозичень в мові реципієнті. Так слово ‘пущувати’ стало словом ‘чистити’, ‘пунктир’ стало ‘крапак’. Також спостерігалися зміни не цілого слова, а тільки його окремих частин, як наприклад у зміні слова ‘емоціональний’ на ‘емоційний’. Виходячи з представлених у прикладах змін, можна побачити не тільки те, що процес пуризму зменшив кількість запозичень з німецької мови в українську, але й замкнувся в коло: почавшись із боротьби проти російськомовних запозичень й перекинувшись на

винищення лексики іншого походження, він в решті решт повернувся до заміни німецькомовних та англomовних одиниць російськомовними, з якими борюся спочатку.

Дивлячись на проблему пуризму більш розширено, потрібно згадати, що українська мова, навіть найстаріші її одиниці лексичної та граматичної галузей, є створеними не відокремлено від інших слов'янських та західних мов, що означає, що з самого початку в становленні української мови приймали участь різні мови. Так роль чужих мов в українській зумовлена історичним поділенням географічної території нинішньої України поміж різними державами з різними мовами, яке постійно змінювалося. Не останню роль зіграли також і внутрішні політичні та економічні процеси, що зумовили великі хвилі міграційного та імміграційного процесів, які принесли до українського народу багато нових культурних і мовних зв'язків та змін. Викинути їх з сьогоденного варіанту української мови означає висмикнути з під неї частину основи, що передбачає її руйнацію.

Abstract. This research presents the study of the relevance of German loans in the Ukrainian language and explanation of its causes and consequences. The purism trend was defined as one of the most important reasons for the popularization change of the units under the study. It was found that the frequency of German loans use is reduced through active promotion of purism in the literary Ukrainian language.

Keywords: German loans, purism, pseudo-purism.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. http://movahistory.org.ua/wiki/%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2_%D0%AE_%D0%9F%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC_%D0%B2_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%96

2. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2011. – 844 с.

3. <http://de.academic.ru/dic.nsf/meyers/92095>

4. Яременко В. Новий словник української мови у трьох томах 200000 слів / В. Яременко, О. Сліпущко. 3-й том. – К.: Видавництво “Аконіт”, 2006. – 862 с.

5. Козоріз І.С. Освітлення проблеми пуризму на прикладі української та німецької мов // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. 2 книга. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – С.108-111.

6. Дзись Р. П. Пуристичні тенденції в процесі унормування української літературної мови: автореф. дис.канд. філол. наук: 10.02.01 / нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2008. – 20 с.

УДК 81'373.612=111=161.2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ НАЙМЕНУВАНЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ СМАКУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

І.В. Шенітко, М.Г. Сенів

Анотація. У статті розглянемо семантичні особливості густативних прикметників (ГП) в англійській та українській мовах. Проведено зіставний аналіз лексико-семантичних особливостей ГП. Досліджено семантичну структуру та окреслено їх тематичні групи.

Ключові слова: густативна лексика, лексичні засоби, тематичні групи.

Питання про те, як відбувається сприйняття і категоризація навколишньої дійсності є центральним у руслі сучасних досліджень когнітивної лінгвістики. Проблема перцепції нерозривно пов'язана з роботою органів чуттів. Сенсорний рівень є початковим, базовим, у процесі отримання і опрацювання інформації про навколишній світ. Лінгвістичне дослідження номінативних одиниць на позначення сенсорних відчуттів (зору, слуху, смаку, дотику, запаху) має тривалу історію, проте найбільше праць присвячено візуальному та аудіальному модусам. Серед праць, присвячених лінгвістичному аналізу густативних прикметників, слід назвати роботи вітчизняних і зарубіжних дослідників А. В. Висоцький та М. П. Білоус, І. В. Гайдаєнко (етимологічні, функційні особливості),